

EN TÍMINN SKUNDAÐI BURT...

Sýning í tilefni af áttatíu ára ártíð
Guðrúnar Lárusdóttur
alþingismanns og rithöfundar
opnuð 9. maí 2018

200 | Landsbókasafn Íslands
ára | Háskólabókasafn

Guðrún Lárusdóttir fæddist á Valþjófsstað í Fljótsdal 8. janúar 1880. Foreldrar hennar voru Kirstín Katrín Pétursdóttir Guðjohnsen og séra Lárus Halldórsson. Hún var þriðja í sjö barna hópi hjónanna og elst fjögurra barna sem komust til fullorðinsára – hin voru Halldór, Pétur og Valgerður. Guðrún ólst upp á Eskifirði og Kollaleiru við Reyðarfjörð. Fjölskyldan flutti til Reykjavíkur 1899 og bjó þar síðan. Systkinin fengu heimakennslu hjá foreldrum sínum bóklega og tónlist. Guðrún giftist 1902 Sigurbirni Ástvaldi Gíslasyni, guðfræðingi frá Neðra-Ási í Skagafirði. Þeim varð 10 barna auðið. Þrjú barnanna létust í bernsku, Kristín Guðrún, Kristín Sigurbjörg og Gústaf, en tvær dætur, Guðrún Valgerður og Sigrún Kristín, drukknuðu með móður sinni í Tungufljóti 20. ágúst 1938. Börnin fimm sem eftir lifðu voru Lárus, Halldór Ástvaldur, Gísli Sigurbjörn, Friðrik Baldur og Kirstín Lára. Fjölskyldan bjó frá lokum árs 1906 í húsi sem þau byggðu og kölluðu Ás eftir bernskuheimili Sigurbjörns Neðra-Ási í Hjaltadal og stendur húsið við Sólvalla-götu 23 í Reykjavík. Næsta hús við Ás var Hof sem foreldrar Guðrúnar byggðu. Heimilið að Ási var mannmargt og gestkvæmt. Frú Guðrún lést 20. ágúst 1938 aðeins 58 ára að aldri í bílslysi. Bifreið sem hún var farþegi í lenti í Tungufljóti og drukknaði hún ásamt tveim yngstu dætrum sínum.

Rithöfundurinn og þýðandinn

Guðrún hóf snemma að stunda ritstörf, var aðeins 15 ára þegar hún hóf útgáfu á *Mínervu*, handskrifuðu blaði.

Á sama tíma mun hún hafa þýtt efni fyrir blaðið *Framsókn* á Seyðisfirði. Tvítug hafði hún þýtt úr dönsku *Spádóma frelsarans* og árið eftir kom út *Tómas frændi*, skáldsaga eftir Harriet Beecher Stowe, þýdd úr ensku. Hún var sískrifandi – skáldsögur fyrir ungmenni og fullorðna, smásögur fyrir börn og unglinga, þýddi efni og skrifaði í blöð og tímarit. Nokkrar bóka hennar og sagna voru þýdd m.a. á færeysku og dönsku. Skáldsögur Guðrúnar urðu tólf, sjö af þeim í bókformi, hinar sem framhaldssögur í blöð. *Ritsafn* með ýmsum verkum Guðrúnar var gefið út 1949, Lárus Sigurbjörnsson, elsti sonur Guðrúnar, bjó það til prentunar. Á *heimleið* er ein þekktasta bók hennar og gerði Lárus að hennar ósk, leikgerð af verkinu 1939 og var það sett upp hjá Leikfélagi Reykjavíkur 1940.

Efri röð f.v.: Halldór Ástvaldur (1905-1983), Gísli Sigurbjörn (1907-1994), Kirstín Pjetursdóttir Guðjohnsen, móðir Guðrúnar (1850-1940), Friðrik Baldur (1911-1988), Lárus (1903-1974). Neðri röð: Kirstín Lára (1913-2005), Guðrún Lárusdóttir (1880-1938), Sigrún Kristín (1921-1938), Sigurbjörn Ástvaldur Gíslason (1876-1969) og Guðrún Valgerður (1915-1938).

Félagsmálakonan

Þótt Guðrún léti mörg mál til sín taka, þá bar jafnan tvö málefni hæst, trúmálin og mannúðarmálin. Guðrún gekk, eins og fjölskylda hennar, til liðs við Góðtemplara þegar fjölskyldan flutti til Reykjavíkur. Hún gekk í Hvítabandið 1902 og var í stjórn þess 1906-1910. Ásamt móður sinni var hún í stjórn fyrsta Kvenfélags Fríkirkjusafnaðarins. Kristniboðsfélag kvenna var stofnað á heimili hennar 1904, Guðrún sat í stjórn en móðir hennar veitti félaginu forystu, síðar varð Guðrún formaður þess 1926-1938. Hún var í stjórn KFUK frá 1922 og formaður 1928-1938. Hún var formaður Húsmæðrafélags Reykjavíkur 1935-1938. Eiginmaður Guðrúnar, Sigurbjörn Á. Gíslason, stóð ásamt fleirum að stofnun Elliheimilisins Grundar. Guðrún lagði því máli lið á ýmsan hátt.

Bæjarfulltrúi og alþingismaður

Guðrún Lárusdóttir var fjölhæf og starfsöm. Hún var kjörin bæjarfulltrúi fyrir Kvennalistann 1912-1918. Hún sat í fátækranefnd og skólanefnd. Vinnan í fátækranefndinni var mjög mikil. Guðrún var fátækrafulltrúi í Reykjavík 1918-1921 og aftur 1930-1938.

Guðrún var kosin alþingismaður árið 1930 og sat á þingi þegar hún lést. Hún var kjörin af lista Sjálfstæðisflokksins og sat alla tíð í efri deild.

Athygli vakti að Guðrún var með sína eigin stefnuskrá sem hún sendi í ávarpi til kjósenda sem birtist á prenti í maí 1930 í aðdraganda þingkosninga. Þar telur hún upp þau mál sem hún vill berjast fyrir, verði hún kjörin á þing:

Kristindómsmálin sem hún telur æðst allra mála.

Fátækralöggjöfina sem hún telur nauðsynlegt að verði endurskoðuð rækilega.

Raforkumálið, þ.e. að raflýsa jafnt sveitir sem kaupstaði, ekki síst til að aflétta erfiði húsmæðra.

Tollamálin, þ.e. að aflétta tollum af nauðsynjavöru.

Kvenréttindamálin.

Hún víkur einnig að áfengismálum og telur að illt sé að aftur skuli hafa verið veitt áfengi inn í landið.

Á Alþingi beitti hún sér einkum fyrir ýmsum mannúðarmálum. Má þar nefna uppeldisheimili fyrir vangæf börn og unglinga og heilsuhæli fyrir drykkjumenn. Húsmæðrafræðslu og menntun kvenna lét hún einnig mjög til sín taka. Hún var glöggskyggn á menn og málefni, þrýðilega máli farin, þrúð og hógvær í allri framgöngu og þýð í samvinnu, en hélt þó jafnan fram málstað sínum af fullri einurð og skapfestu.

Landsbókasafn Íslands
Háskólabókasafn
200 ára | 1818–2018